Bifolium

Nieuws over handschriften en oude drukken
ISSN: 0920–9360

Redactie: p/a Mediaevistiek / MRS, Rijks*universiteit* Groningen, Postbus 716, 9700 AS Groningen NL

44 OKTOBER 2004

TER INLEIDING

Twee geleerden met grote verdiensten voor het boekhistorisch onderzoek in de Nederlanden (en daarbuiten), te weten Elly Cockx-Indestege en Frans Janssen, ontvingen onlangs als blijk van waardering voor hun werk fraaie feestbundels (vgl. BOEK & LETTER en E CODICIBUS IMPRESSISQUE). Terwijl zij weggingen (maar hopelijk nog lang werkzaam blijven) zijn er gelukkig ook nieuwe hoogleraren in dit gebied benoemd: we feliciteren Piet Visser, Jos Biemans en Eef Overgaauw met hun leerstoelen.

Dit najaar en winterseizoen en ook in het komende jaar zijn er diverse opmerkelijke en mooie exposities in of over de Lage Landen. De belangstelling voor het oude boek, hoe het geproduceerd, verspreid en gebruikt werd, is duidelijk zeer levend.

TENTOONSTELLINGEN

AMSTERDAM, Universiteitsbibliotheek: *De Schat van Spaarnberg: de botanische bibliotheek van een Amsterdamse bankier.* 11 oktober – 5 november 2004. Bijzondere bibliotheek van Adriaan van der Hoop (1778-1854), aangelegd in zijn buitenplaats Spaarnberg bij Santpoort.

ANTWERPEN, Fabiolazaal (Jesusstraat 28): *Een zee van toegelaten lust.* 20 november 2004 – 30 januari 2005. Selectie uit bibliotheken van diverse Vlaamse abdijen in de provincie Antwerpen, beoogd als kroon op de viering van Antwerpen als wereldboekenhoofdstad 2004 - naast een reeks andere activiteiten van mei – december (zoals congres over Abdijbibliotheken; vgl. hierna); info: www.abdijbibliotheken.be

ANTWERPEN, Museum Mayer van den Bergh: *Vorstelijke luxe en devotie. Breviarium Mayer van den Bergh.* 16 oktober 2004 – 17 januari 2005. In het per september heropende museum zijn de i.v.m. restauratie tijdelijk losse bladen geëxposeerd. Met publicatie (zie DEKEYZER).

ANTWERPEN, Museum Plantin Moretus: *Letters proeven. Prenten smaken.* 16 oktober 2004 – 16 januari 2005. Toont 16de –eeuwse letterproeven van Christoffel Plantijn en grafische technieken voor illustratie vanaf de vijftiende eeuw. Met publ. (zie Bif 45).

ANTWERPEN, Museum Plantin Moretus: *Boekbanden uit eigen bezit.* Najaar 2005.

BRUSSEL, Bibliotheca Wittockiana: *Nederlandse boekbanden uit de achttiende eeuw.* Najaar 2005.

CLEVELAND (OH), Cleveland Museum of Art: *Art from the Court of Burgundy: The Patronage of Dukes Philip the Bold and John the Fearless (1363-1419).* 24 oktober 2004 – 9 januari 2005. www.clevelandart.org.

GORCUM, Gorcums Museum: *Het Gorcumse boek 1500-2000, van ambacht tot grafimedia.* 27 november 2004 - 6 februari 2005. Het boek door de eeuwen; met aandacht practische kant boekproductie (met publ.).

DEN HAAG, Museum Meermanno: *Het Woord is boek geworden. De Bijbel in handschrift en druk van de zesde eeuw tot nu.* 27 oktober 2004 – 20 januari 2005. Ter gelegenheid van de nieuwe Bijbelvertaling in het Nederlands een expositie over de Bijbel als boek. www.meermanno.nl.

MÜNCHEN, Archäologische Staatssammlung: *Die Welt von Byzanz – Europas östliches Erbe.* 22 oktober 2004 – 3 april 2005. Meer dan duizend voorwerpen, waarbij handschriiften, in opmerkelijke presentatie. Met publicatie (WAMSER). www.archaeologie-bayern.de.

OXFORD, Bodleian Library: *Incunabula@bodley -History and culture in fifteenth-century printed books at the Bodleian Library.* 22 september 2004 – 30 april 2005. Afsluiting en presentatie van de resultaten van het grote incunabel catalogiseer project. Met publicatie.

PARIJS, Bibliothèque nationale de France: *La mer, terreur et fascination.* 13 oktober 2004 – 16 januari 2005. Verbeelding en wetenschappelijke werkelijkheid. Met publicatie. Nadien van 3 mei – 30 juni 2005 te zien in Brest. Info: exposition.bnf.fr/mer.

SANKT GALLEN, Stiftsbibliothek: *Karl der Große und seine Gelehrten. Zum 1200. Todesjahr Alkuins († 804).* 22 december 2003 - 14 november 2004. Met publicatie. Info: (+41) 71 22 73 416.

WOLFENBÜTTEL, Herzog August Bibliothek: *Kist 143 – die herzogliche Bibliothek entsteht.* 20 juni – 21 november 2004. Met publicatie.

WOLFENBÜTTEL, Herzog August Bibliothek: *"Divina officia". Liturgie und Frömmigkeit im Mittelalter.* 28 november 2004 – 30 mei 2005. Met publicatie.

WÜRZBURG, Residenz: *Abklatsch, Falz und Zwiebelfisch: 525 Jahre Würzburger Buchdruck und Bucheinband.* 17 september -21 november 2004. (met catalogus, zie ABKLATSCH).

ZWOLLE, Stedelijk Museum: *Zwolse boeken voor een markt zonder grenzen (1477-1523).* 10 september – 14 november 2004. Bijzondere expositie over Zwolle als vroege boekenstad, met tal van unieke stukken uit bibliotheken, archieven en andere verzamelingen (met kleine cat. (€ 5) en grote publicatie – zie HERMANS).

Gedicht van Godefridus Bouvaert, bibliothecaris van de Sint-Bernardsabdij te Hemiksem, 18de eeuw (te zien in ANTWERPEN).

NIEUWE EN AANGEKONDIGDE LITERATUUR

ABKLATSCH, FALZ UND ZWIEBELFISCH. *525 Jahre Buchdruck und Bucheinband in Würzburg.* Würzburg, Ergon, 2004. 160 pp., ills. (deels kleur). ISBN 3 89913 366 8. € 15. Begeleidt tentoonstelling in Würzburg.

BEACH, Alison I., *Women as Scribes. Book Production and Monastic Reform in Twelfth-Century Bavaria* (Cambridge Studies in Palaeography and Codicology, 10). Cambridge, CUP, 2004. 212 pp., ills., geb. ISBN 0 521 79243 6. £ 45. Eerste uitgebreide studie naar vrouwelijke schrijvers.

BEIER, Christine, *Buchmalerei für Trier und Metz im 14. Jahrhundert: die illuminierten Handschriften aus der Falkenstein-Werkstatt*. Langwaden, Bernardus-Verlag, 2003. 170 pp., ills. ISBN 3 934551 85 8. € 25. (diss. Trier, 1999). Betreft de groep rond het Perikopenboek van Kuno von Falkenstein, aartsbischop en keurvorst van Trier.

BENNETT, Stuart, *Trade bookbinding in the British Isles, 1660-1800*. London / Delaware, British Library / Oak Knoll, 2004. 176 pp., ills, geb. reg. ISBN 1 58 456 1300. £ 45.

BERCKVENS-STEVELINCK, Christine, *Magna commoditas. A History of Leiden University Library 1575-2005*. Leiden, Primavera Pers, 2004. 112 pp., ills. ISBN 90 5997 005 5. € 13,50. Van schenking Polyglot-bijbel door Willem van Oranje (1575) tot en met stichting van het Scaliger Instituut.

BOEK & LETTER. *Boekwetenschappelijke bijdragen ter gelegenheid van het afscheid van prof. dr. Frans A. Janssen als hoogleraar in de Boek- en bibliotheekgeschiedenis aan de Universiteit van Amsterdam*. Red. Jos Biemans, Lisa Kuitert & Piet Verkruijse. Amsterdam, De Buitenkant, 2004. 680 pp., ills., geb., reg. ISBN 90 76452 45 8. € 40. Schitterend vormgegeven feestbundel.

BRACHES, Ernst, *Nieuwe Kunst en het boek. Een studie in Art Nouveau*. Amsterdam, De Buitenkant, 2003. 2 dln, 739 pp., ills. (kleur). Herziene en aangevulde memorabele dissertatie (1973). ISBN 90 76452 94 6. € 95.

BREMMER, Rolf H. Jr., *"Hir es eskriven". Lezen en schrijven in de Friese landen*. Hilversum/Leeuwarden, Verloren, Fryske Akademy, 2004. 160 pp., ills., geb. ISBN 90 6550 817 1. € 15.

BURKE, Victoria & Jonathan Gibson (eds.), *Early Modern Women's Manuscript Writing. Selected papers from the Trinity / Trent Colloquium*. Ashgate, 2004. Ca. 296 pp., ills., geb. ISBN 0 7546 0469 1. ca. £ 45. Vooral over Engelstalig materiaal.

BRUNNER, Alois & Eckhard Leuschner (eds.), *Artificio et elegantia. Eine Geschichte der Druckgraphik in Italien von Raimondi bis Rosaspina*. Regensburg, Schnell & Steiner, 2003. 240 pp., ills, pb. ISBN 3 7954 1565 9. € 39,90. Verscheen bij tentoonstelling (zomer 2003).

Elly COCKX-INDESTEGE, Jos.M.M Hermans, m.m.v. Georg Adler en Jan Storm van Leeuwen, *Sluitwerk, Bijdrage tot de terminologie van de boekband. Voor het Belgisch-Nederlands Bandengenootschap samengesteld*. (Archief- en Bibliotheekwezen in België, extranummer 71). Brussel, ABB, 2004. 36 pp., ills. (alle kleur). ISSN 0775 0722. € 10. Geeft ook houvast wanneer de sluitingen verloren zijn en alleen maar afdrukken overbleven. O.m. te bestellen via Jan Storm van Leeuwen (KB Den Haag) of Jos.M.M. Hermans (zie redactieadres).

COPPENS, Chris & Roger Tavernier (eds.), *Hortus botanicus. Vijf eeuwen plantenboeken te Leuven* (Ex officina, 3). Leuven, Universitaire Pers, 2004. 265 pp., ills. ISBN 90 5867 388 x. € 40.

DEKEYZER, Brigitte, *Herfsttij van de Vlaamse Miniatuurkunst*. Gent-Amsterdam, Ludion, 2004. 208 pp., ills, geb. ISBN 90 5544 533 9 c.q. 534 7. € 49,50. In Nederlandseen Engelse editie bij honderdjarig bestaan Museum Mayer van den Bergh en tentoonstelling daar (zie ANTWERPEN).

DIJKHOF, E.C., *Het oorkondewezen van enige kloosters en steden in Holland en Zeeland 1200-1325. 1. Onderzoek; 2. Bijlagen, afbeeldingen, transcripties*. (Schrift en schriftdragers in de Nederlanden in de Middeleeuwen, 3.1 en 3.2). Leuven, Peeters, 2003. 814 pp. 2 delen. ills. ISBN 90 429 1288 x. € 54.

E CODICIBUS IMPRESSISQUE. *Opstellen over het boek in de Lage Landen voor Elly Cockx-Indestege* (Miscellanea Neerlandica, 18-20). X + 492 pp.; x + 664 pp, x + 598 pp., ills. (kleur). ISBN 90 429, resp. 1421-1, 1422-x en 1423 8. € 210 (3 delen samen). Ruim tachtig bijdragen over handschriften, drukken, boekbanden, bibliofilie en nog veel meer: een waardig monument.

DE VLIEGER-DE WILDE, Koen (ed.), *Adresboek van zeventiende-eeuwse drukkers, uitgevers en boekverkopers in Vlaanderen / Directory of seventeenth-century Printers, Publishers and Booksellers in Flanders* (Uitgaven Vereniging van Antwerpse Bibliofielen, NR, 1). Antwerpen, VAB, 2004. 168 pp., ills, regs. ISBN 90 8088551 7 / ISSN 1780 7808. € 15. Verzorgd en nuttig naslagwerk als resultaat van STCV-project (Short Title Catalogue Vlaanderen). Vgl. http://www.stcv.be.

EISERMANN, Falk, Eva Schlotheuber & Volker Honemann (eds.), *Studien und Texte zur literarischen und materiellen Kultur der Frauenklöster im späten Mittelalter. Ergebnisse eines Arbeitsgespräches in der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel, 1999* (Studies in Medieval and Reformation Traditions, 99). Leiden, Brill, 2004. xviii + 414 pp, ills., geb. ISBN 90 04 13862 5. € 139.

EISERMANN, Falk, *Verzeichnis der typographischen Einblattdrucke des 15. Jahrhunderts im Heiligen Römischen Reich deutscher Nation*. Wiesbaden, Reichert, 2004. 3 dln. 360+100, 636, 652+100 pp., ills., geb. ISBN 3 89500 396 4. ca. € 148. De "VE 15" beschrijft ruim 2150 uitgaven uit 15de en vroege 16de eeuw, met uitvoerig commentaar over de context.

FLEISCHER, Andrea, *Zisterzienserabt und Skriptorium. Salem unter Eberhard I. von Rohrdorf (1191-1240)* (Imagines Medii Aevi, 19). Wiesbaden, Reichert, 2004. 342 pp., ills., geb. ISBN 3 89500 315 8. € 68.

FOOT, Mirjam M. (ed.), *Eloquent Witnesses. Bookbindings and their history. A volume of essays dedicated to the memory of Dr. Phiroze Randeria*. London / Delaware, The Bibliographical Society, British Library / Oak Knoll, 2004. 328 pp., ills, geb. reg. ISBN resp. 0 948170 14 x, 0 7123 4827 1, 1 58 456 117 3. £ 35. Mooie bundel over vele aspecten van boekbandstudie, o.m. 'Bookbinding Research, Pitfalls, Possibilities and Needs'.

GERRITSEN, W.P. *Boethius en de tweede revolutie van het boek* (Dertiende Bert van Selm lezing). Leiden, Stichting Neerlandistiek Leiden, 2004. 32 pp., ills. ISBN 90 807276 6 0. € 12,50. Ook ditmaal (zeer) verzorgd door De Ammoniet te Leiden.

HAINES, John & Randall Rosenfeld (eds.), *Music and Medieval Manuscripts. Paleography and Performance*. Aldershot, Ashgate, 2004. 472 pp., ills, geb. ISBN 0 7546 0991 x. £ 59,95. Feestbundel voor Andrew Hughes.

HASCHER-BURGER, Ulrike (ed.), *Facsimile-Ausgabe der Handschrift / Facsimile Reproduction of the Manuscript Utrecht, Universiteitsbibliotheek, Hs. 16 H 34*. Ottawa, Inst. Medieval Music, 2004. xiv + 280 pp., ISBN 1 896926 60 6. $ 148. Facsimile van de codex waarop de editor in 2002 promoveerde (vgl. Bif. 40).

HEIZMANN, Wilhelm & Astrid. van Nahl (eds.), *Runica - Germanica – Mediaevalia* (Reallexikon der germanischen Altertumskunde, Ergänzungsband, 37). Berlin, New York, de Gruyter, 2003. XV + 1024 pp., ills. ISBN 3 11 017778 1. € 228.

HEN, Yitzak & Rob Meens (eds.), *The Bobbio Missal. Liturgy and Religious Culture in Merovingian Gaul* (Cambridge Studies in Paleography and Codicology, 11). Cambridge, CUP, 2004. 244 pp., ills, geb. ISBN 0 521 82393 5. £ 60. Bundel studies rond beroemde codex (ca. 700 A.D.).

HERMANS, Jos.M.M., *Zwolse boeken voor een markt zonder grenzen, 1477-1523. Met een Catalogus van de verschenen edities en gegevens over de bewaard gebleven exemplaren* (Bibliotheca Bibliografica Neerlandica, Series maior, 1). 312 pp., rijk geïll., geb. ISBN 90 6194 299 3. € 79,50. Fraaie presentatie van bijna 20 jaar onderzoek met gegevens over 267 uitgaven en ruim 1300 bewaard gebleven exemplaren en daarmee inzicht in Zwolse en algemene geschiedenis van boekproductie, verbreiding en gebruik, m.n. op grens van Nederlanden en Duitse streken, in de overgangstijd van handschrift naar druk.

JAKOBI-MIRWALD, Christine, *Das mittelalterliche Buch. Funktion und Ausstattung* (Reclams Universal-Bibliothek, 18315). Ditzingen, Reclam, 2004. 317 pp., ills. ISBN 3 15 018315. € 8.80.

JANSSEN, Frans A., *Technique and History of Printing. 26 Essays*. 't-Goy-Houten, Hes & de Graaf, 2004. 380 pp., ills, reg., geb. ISBN 9 06194 289 6. € 141, 50. Door Bram den Does vormgegeven verzameling belangrijke, door de auteur bijgewerkte artikelen.

JENNI, Ulrike & Maria Theisen, *Mitteleuropäische Schulen III (ca. 1350-1400). Böhmen-Mähren-Schlesien-Ungarn (Mit Ausnahme der Wenzels-Handschriften)* (Österreichische Denkschriften der philosophisch-historischen Klasse, 315; = Veröffentlichungen der Kommission für Schrift- und Buchwesen des Mittelalters; Veröffentlichungen der Kommission für Schrift- und Buchwesen des Mittelalters, II,12). Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 2004. 2 dln., 174 + 48 pp. plus afb.-deel. ISBN 3 7001 3215 8. € 157.

KLÖTZER, Ralf & Marcus Weidner (eds.), *Das Archiv des Vereins für Geschichte und Altertumskunde Westfalens Abteilung Paderborn e.V. Codices (Cod. 1 - 180), Akten I (Acta 1 - 184)* (Inventare der nichtstaatlichen Archive Westfalens, N.F., 17). Münster, Landschaftsverband Westfalen-Lippe, Westfälisches Archivamt, 2003. - 710 pp., ills. ISBN 3 936258 01 5. € 48.

'Occasio' (de goede gelegenheid), als verbeelding van een van de Adagia van Erasmus; houtsnede, ca. 1520 in gebruik als drukkersvignet bij Simon Corver te Zwolle. Te zien in ZWOLLE, *afb. in* HERMANS).

MENTZEL-REUTERS, Arno, *Arma spiritualia. Bibliotheken, Bücher und Bildung im Deutschen Orden* (Beiträge zum Buch- und Bibliothekswesen, 47). Wiesbaden, Harrassowitz, 2003. 451 pp., ills., geb. ISBN 3 447 04838 7. € 128.

NETTEKOVEN, Ina, *Der Meister der Apokalypsenrose der Sainte Chapelle und die Pariser Buchkunst um 1500* (Ars Nova, 9). Turnhout, Brepols, 2004. 300 pp., ills. ISBN 2 503 52195 9. € 90.

Das NIBELUNGENLIED *und seine Welt – 'Uns ist aus alten Mären...'* Hrsg. vom Badischen Landesmuseum Karlsruhe und der Badischen Landesbibliothek. Karlsruhe, Primus, 2003. 240 pp., ills., geb. € 29,90.

OLSZOWY-SCHLANGER, J. *Les manuscrits hébreux dans l'Angleterre médiévale. Etude historique et paléographique* (Collection de la Revue des Etudes Juives, 29). Leuven, Peeters, 2003. X+328 pp., ills. ISBN 90 429 1323 1. € 75. Studie naar naar handschriften in Hebreeuws schrift, vervaardigd vóór 1290, toen de Joden uit Engeland verdreven werden.

PAQUET, J. & A.M. Bultot-Verleysen, *Les matricules universitaires; mise à jour du fascicule 65* (Typologie des sources du Moyen Age Occidental, 65 A). Turnhout, Brepols, 2004. 32 pp., € 8. Matrikels (inschrijfboeken van universiteiten) zijn een rijke bron voor velerlei, ook boek-georiënteerd onderzoek. Paquet schreef een mooie introductie, waarbij nu deze aanvulling bij de nog leverbare uitgave uit 1992 (Typ. 65; ISBN 2 503 36065 3. € 37,40).

PÄSLER, Ralf G., *Deutschsprachige Sachliteratur im Preußenland bis 1500. Untersuchungen zu ihrer Überlieferung* (Aus Archiven, Bibliotheken und Museen Mittel- und Osteuropas, 2). Köln, Böhlau, 2003. 452 pp. (Diss. Oldenburg, 1999). ISBN 3 412 15502 0. € 44.90.

RAEBER, Judith, *Buchmalerei in Freiburg im Breisgau. Ein Zisterzienserbrevier aus dem frühen 14. Jahrhundert; zur Geschichte des Breviers und seiner Illumination.* Wiesbaden, Reichert, 2003. XIII + 327 + 61 pp., ills. ISBN 3 89500 321 2. € 98. Betreft Luzern, Zentral- & Hochschulbibliothek, Brevier, P. Ms. 4.4.

RAVEN, James (ed.), *Lost Libraries. The Destruction of Great Book Collections since Antiquity.* Palgrave, 2004. 256 pp., ills., geb. ISBN 1 4039 21199. £ 50. Fascinerende bundel essays, tot en met de aanslag op de bibliotheek in Bagdad in 2003.

SANDER, Antje (ed.) *Ferne Fürsten – das Jeverland in Anhalt-Zerbster Zeit. 1: Bibliophile Kostbarkeiten. Die Bibliothek der Fürsten von Anhalt-Zerbst im Schloss zu Jever.* (Kataloge und Schriften des Schlossmuseums Jever, 25). Oldenburg, Isensee, 2003. 568 pp, ISBN 3 89995 044 5. € 24,80. Geschiedenis van de collecties in het kasteel te Jever, met uitgebreide beschrijving van de boeken (2456 titels) met aandacht ook voor o.m. bindwerk en 'Buntpapier' (in kleur). Met register op CD-Rom.

STAES, Jan & Jan Vandyck (e.a.), *Hortus Lovaniensis. Vijf eeuwen plantkunde te Leuven* (Ex officina, 4). Leuven, Universitaire Pers, 2004. 193 pp., ills. ISBN 90 5867 389 8. € 27.

THEUERKAUF, U. (ed.), *Kostproben aus dem Altbestand. Stadtbibliothek Koblenz.* Hrsg. zum 175-jährigen Jubiläum der Stadt-Bibliothek Koblenz (*Veröffentlichungen der Stadtbibliothek Koblenz,* 48). Koblenz, Stadt Koblenz, 2003. 1 cd-rom ; ISBN 3 926238 32 1. € 19.95.

VANAUTGAERDEN, A & J.F. Gilmont (eds.), *Éditions, impressions et traductions des textes humanistes* (Nugae humanisticae sub signo Erasmi, 'NUGER', 1). Turnhout, Brepols, 2004. 128 pp. € 40. Bundeling bijdragen aan colloquium 1998.

VERKERK, Dorothy, *Early Medieval Bible Illumination and the Ashburnam Pentateuch.* Cambridge, CUP, 2004. 272 pp., ills., geb. ISBN 0 521 82917 8. £ 50.

VISSER, Piet, *Keurige ketters. De Nederlandse doopsgezinden in de eeuw van de Verlichting.* Amsterdam, VU, 2004. 27 pp., ISBN 90 5383 914 3. (zie ORATIES).

WAMSER, Ludwig (ed.), *Die Welt von Byzanz – Europas östliches Erbe. Glanz, Krisen und Fortleben einer tausendjährigen Kultur.* Stuttgart, Theiss, 2004. ca. 480 pp., veel ills., geb. ISBN 3 8062 1849 8. Tijdens tentoonstelling: € 34,90, nadien € 39,50. Begeleidt tentoonstelling MÜNCHEN.

CONGRESSEN EN EVENEMENTEN

HANDSCHRIFTEN TENTOONSTELLEN

Op donderdag 14 oktober 2004 is in Leuven een studiedag onder de titel 'Moving manuscripts. Tentoonstellen van verluchte handschriften, Voorbereiding, transport, presentatie'. De organisatie ligt bij het Studiecentrum voor miniatuurkunst aan de KU. Informatie: tel. (+32) 16. 324728 of annelies.vogels@arts.kuleuven.be.

MIDDELEEUWSE BIBLIOTHEKEN

De Koninklijke Vlaamse Academie van België voor Wetenschappen en Kunsten organiseert op 5 november een studiedag over middeleeuwse bibliotheken en hun catalogi in de zuidelijke Nederlanden. In feite is het programma breder dan de titel doet vermoeden, met o.a. lezingen over middeleeuwse catalogi en informatica, over de variëteit aan middeleeuwse bibliotheken, over het Rooklooster register etc. Voor nadere informatie Wouter Bracke, KB Brussel (+32) 02 519 57 43, wouter.bracke@kbr.be.

WATERMERKENONDERZOEK

Onder de titel '*Piccard-Online - Digital Presentation of Watermarks and their Use*' is 25-26 november in het Hauptstaatsarchiv Stuttgart een congres om luister bij te zetten aan de digitalisering van de verzameling papiermerken die door Piccard en zijn collega's bij elkaar zijn gebracht. Meer dan 95.000 afbeeldingen komen dankzij m.n. de DFG-subsidies op het net beschikbaar. Info: Dr. Peter Rückert: rueckert@s-lad-bw.de

100 JAAR 'GESAMTKATALOG DER WIEGENDRUCKE'

25-27 november 2004 wordt in een groot, internationaal congres te Berlijn aandacht geschonken aan 'Kunst, Literatur und Wissenschaft in den Inkunabeln. Hundert Jahre Gesamtkatalog der Wiegendrucke'. Heel uiteenlopende aspecten komen aan bod. Info: Dr. Holger Nickel, holger.nickel@sbb.spk-berlin.de.

ABDIJBIBLIOTHEKEN IN VERLEDEN EN TOEKOMST

In het kader van Antwerpen Wereldboekenstad wordt ten tijde van de tentoonstelling 'Een zee van toegelaten lust' in het Provinciehuis aldaar op 10 december 2004 een eendaags congres georganiseerd onder de titel 'Abdijbibliotheken in verleden, heden en toekomst'. Info: evelien.kayaert @ua.ac.be en via www.abdijbibliotheken.be/congres.

15E CONGRES CIPL / APICES

Het eerstvolgende congres van CIPL/APICES is gewijd aan '*Regionalismus und Internationalismus: Probleme der Paläographie und Kodikologie im Mittelalter*'. Het wordt gehouden te Wenen, van 13-17 september 2005. Wie zich heel tijdig aanmeldt kan tegen zeer gunstige voorwaarden ondergebracht worden. Nadere gegevens en inschrijving via http://www.irht.cnrs.fr/cipl/apices.htm of de coördinator ter plaatse, Dr. Alois Haidinger: alois.haidinger@oeaw.ac.at

Varia Uit bibliotheken & Instellingen

Brussel

De Handschriftenleeszaal in de KB Brussel is na grote asbestreiniging weer toegankelijk.

Leeuwarden

Op 27 oktober 2004 viert *Tresoar* (de opvolger van Ryksargyf, Letterkundich Museum en Provinsjale Bibleteek – vgl. Bif. 40) met een feestelijke presentatie van de schatten dat de verhuizing en fusie voltooid zijn: 'Tresoar pakt út'.

Parijs

Het Institut de Recherche et d'Histoire des Textes (IRHT) aan de Avenue d'Iéna 40 te Parijs is vanaf 1 oktober 2004 tot februari 2006 wegens verbouwing ontoegankelijk. Gepoogd wordt de meeste taken elders onder te brengen. Zie daarvoor http://www.irht.cnrs.fr.

Utrecht

De afdeling bijzondere collecties (nu 'Informatie en Marketing' genoemd) van de UB Utrecht is verhuisd naar de Heidelberglaan 3, 2584 CS Utrecht. Postbus 16007, 3500 DA Utrecht. Zeker tot de jaarwisseling is het raadzaam om vooraf met een van de conservatoren ('informatiespecialist') contact op te nemen (voor Hss. resp. Oude drukken: tel. (+31) 30 253 2651 dan wel – 6978).

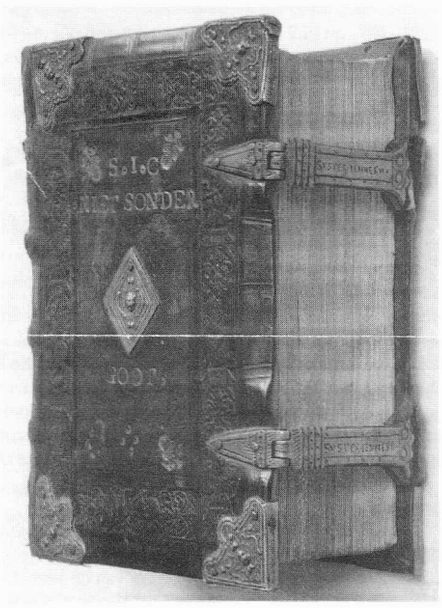

Voorplat en frontsnede met klampriem-kantsluitingen en beslag. Handschrift geschreven door en gebonden voor 'suster Ienneken Coenen', 1586. KB Brussel, Hs. II 2432. (Afb. op Cockx-Indestege).

Personalia

Twee nieuwe hoogleraren handschriftenkunde

Deze zomer kwam de benoeming af van twee Nederlandse hoogleraren handschriftenkunde. Sedert 22 juni van dit jaar is prof. dr E.A. (Eef) Overgaauw 'Honorarprofessor für Paläographie und Kodikologie des Mittelalters und der Frühen Neuzeit' aan de Freie Universität te Berlijn. Per 15 juli werd prof. dr J.A.A.M. Biemans aan de Universiteit van Amsterdam vanwege de La Fontaine Verwey stichting benoemd tot bijzonder hoogleraar 'Handschriftenkunde in relatie tot de cultuurgeschiedenis'. De hooggeleerden blijven daarnaast leider van de handschriftenafdeling in de Staatsbibliothek zu Berlin-Preussischer Kulturbezitz, c.q. conservator in de UB Amsterdam. Deze blijken van waardering voor het vakgebied zijn zeer verheugend, en we wensen hen beiden een 'felix officium'.

Oraties en afscheidscolleges

Op 6 februari 2004 hield Prof. dr Piet Visser aan de Vrije Universiteit te Amsterdam zijn oratie als hoogleraar in de 'Geschiedenis van het Doperdom en aanverwante stromingen' (vgl. Visser).

Overig

Brand

In de nacht van 2 op 3 september 2004 werd de beroemde, recent gerestaureerde barokke 'Herzogin Anna Amalia Bibliothek' te Weimar door brand zeer ernstig beschadigd. De eerste berichten dat heel veel onvervangbaars voorgoed verloren ging, blijken gelukkig niet helemaal correct, al is de schade zeer groot (ca. 40.000 boeken hebben – deels door bluswater – zware schade opgelopen of zijn als verloren te beschouwen).

Digitalia

Website Duitse Boekbanden in nieuwe vorm

De *Arbeitskreis für die Erfassung und Erschliessung Historischer Bucheinbände* (AEB) heeft haar website vernieuwd en heeft daarmee ook de inhoud van het halfjaarlijkse tijdschrift 'Einbandforschung' ontsloten. Adres: http://aeb.sbb.spk-berlin.de.

Incunabelen BSB München on-line

In de jaren 1971-2003 werden de incunabelen van de Bayerische Staatsbibliothek te München beschreven en in boekvorm uitgegeven. Thans zijn de gegevens over (en enkele afbeeldingen uit) deze fenomenale collectie (9574 uitgaven waarvan 17401 exemplaren) ook via internet raadpleegbaar: http:// mdz1.bib-bvb.de/cocoon/bsbink/start.html. De afbeeldingen kunnen – zover opgenomen – ook op iconografische motieven bekeken worden.

Middeleeuwse schrijvers

Recent verscheen Sigrid Krämer, *Scriptores codicum medii aevi. Datenbank von Schreibern mittelalterlicher Handschriften.* Augsburg, Rauner, 2003. 1 cd-rom. ISBN 3 9807122 9 x. € 75 (Einzelplatz). De verzameling van meer dan 30.000 vermeldingen van middeleeuwse schrijvers wordt zo (in bestanden in Access) toegankelijk.

Handbuch der historischen Buchbestände digitaal

Het 'Handbuch der historischen Buchbestände' dat in diverse reeksen (Duitsland, Oostenrijk, Europa) sedert 1992 in 47 kloeke delen verscheen is nu ook op CD-Rom leverbaar. Daarmee wordt een zeer rijke bron nog gemakkelijker toegankelijk, voor de prijs van € 980 / 1980, i.p.v. € 6466 voor de gedrukte versie. Details: Olms AG, Hildesheim, www.olms.de.

Bifolium is een informatieblad over activiteiten rond handschriften en oude drukken. Het bevat zoveel mogelijk gegevens over tentoonstellingen, catalogi, conferenties, workshops, bijeenkomsten van codicologen en bibliografen.Bifolium verschijnt tweemaal per jaar, in april en oktober. Een abonnement kost momenteel € 10 per vier nummers (twee jaargangen), over te maken naar girorekening 33 50 785 (Postbank Arnhem-NL). Voor instellingen met gecompliceerde administratieve eisen is € 10 per jaar verschuldigd. Na opgave van naam en adres bij de redactie ontvangt men een rekening of acceptgirokaart.

Mededeling voor onze abonnees in het buitenland: Omdat de kosten voor buitenlands betalingsverkeer buitensporig hoog uitvallen, vragen wij U om Uw betaling bij voorkeur zo te regelen dat de transferkosten voor Uw rekening komen. Voor internationaal bankverkeer is een referentie nodig naar IBAN: NL33 PSTB 0003 3507 85, BIC-code: PSTBNL21 tnv Bifolium, Afdeling Middeleeuwse en Renaissance Studies (MRS), RU Groningen, Groningen). Dank U.

Message for our Foreign subscribers: As the charges for collecting your subscription are very high (up to € 7 – 10 or even more!), we would like to ask you to mention on your cheque or International PO-money order that the costs of transfer are yours. For international banking references to IBAN: NL33 PSTB 0003 3507 85, BIC-code: PSTBNL21 in the name of Bifolium, Department of Medieval & Renaissance Studies, PO Box 716, 9700 AS Groningen – The Netherlands are most helpful. Thank you.

Redactie: Jos.M.M. Hermans [+31] 50 3636114, fax: 3637263, j.m.m.hermans@let.rug.nl en W.C.M. Wüstefeld [+31] 30 233 1606, wwustefeld@hetnet.nl.